

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Pauliny Stolarczyk

pt. *Aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych w województwie mazowieckim*,
przygotowanej pod kierunkiem naukowym **prof. dr hab. Janiny Sawickiej (promotor)**
i **dr hab. Niny Drejerskiej (promotor pomocniczy)** na Wydziale Nauk Ekonomicznych
Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

1. Podstawa formalna recenzji

Podstawą wykonania recenzji jest pismo Dziekana Nauk Ekonomicznych Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, dr. hab. Jarosława Gołębiewskiego, prof. SGGW z dnia 8 czerwca 2019 roku.

Zgodnie z wymaganiami ustawowymi stawianymi rozprawom doktorskim, powinny one stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w określonej dyscyplinie naukowej. Rozprawa doktorska musi rozwiązywać zdefiniowany i nierozwiązany dotychczas problem badawczy. Problem ten powinien być wyjaśniony za pomocą metod i narzędzi naukowych, które powinny być w pracy właściwie wykorzystane, tak aby wskazać potencjalne drogi rozwiązania problemu badawczego. W rozprawie musi być również dokonana analiza dotychczasowego stanu wiedzy w danym obszarze, a także powinno być zaprezentowane rozwiązanie problemu, który stawia sobie Doktorant. Mając to na uwadze, przy ocenie rozprawy doktorskiej Pani mgr Pauliny Stolarczyk przyjąłem następujące kryteria: wybór i znaczenie podjętej problematyki badawczej, poprawność w sformułowaniu celów i hipotez badawczych, metodykę badań, strukturę rozprawy oraz jej stronę warsztatową.

Szczegółowe wyjaśnienia i uwagi zostaną przedstawione w poszczególnych punktach recenzji.

2. Podstawowe informacje o rozprawie i struktura pracy

Przedłożona do recenzji praca Pani mgr Pauliny Stolarczyk stanowi teoretyczno-empiryczne studium zagadnień dotyczących aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych w województwie mazowieckim. Przedstawiona rozprawa doktorska wraz załącznikami liczy łącznie 167 stron, z czego część opisowa liczy 137 stron. Składa się na nią sześć rozdziałów, z czego pierwszy stanowi zagadnienia wstępne, kolejne to teoretyczne aspekty rynku pracy oraz istota niepełnosprawności, a ostatnie trzy mają charakter poznawczy. Oprócz rozdziałów

opisowych na pracę składa się część nazwana „Podsumowanie i wnioski”. Kolejne strony wypełnia zestaw wykorzystanej w pracy literatury krajowej i zagranicznej (łącznie 215 pozycji literaturowych, z czego 37 anglojęzycznych i 4 niemieckojęzyczne), na którą Doktorantka się powołuje. Pracę uzupełniają prezentacje graficzne wyników oraz tabele. W pracy zawarto 17 tabel i 27 rysunków.

W pierwszym rozdziale pracy autorka uzasadnia wybór tematu, definiuje cel ogólny i cele szczegółowe pracy, stawia hipotezy badawcze oraz opisuje metodykę badań. W drugim rozdziale autorka, w oparciu o literaturę przedmiotu dokonuje opisu teoretycznych aspektów nierównowagi i segmentacji na rynku pracy. Teoretyczną bazą dla realizowanych badań empirycznych stanowiły badania przedstawicieli ekonomii klasycznej, keynesowskiej oraz neoklasycznej. Chociaż tę część pracy można było wpisać w teorię ekonomii dobrobytu, jej waga nie została w pracy podkreślona, mimo to ten fragment dysertacji potwierdza umiejętność doboru literatury badawczej. W trzecim rozdziale przedstawiona została istota niepełnosprawności i sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy w Polsce, w szczególności omówiono formy aktywizacji badanej grupy oraz instytucje i instrumenty służące zwiększeniu aktywności. Ta część rozprawy ma charakter ogólny i przeglądowy, dzięki niej uzyskujemy usystematyzowany przegląd zarówno instytucji, jak i instrumentów aktywizacji zawodowej. Czwarty rozdział ma na celu omówienie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych w Polsce. Przy wykorzystaniu danych m.in. GUS, autorka przedstawia sytuację niepełnosprawnych w różnych przekrojach ekonomiczno-społecznych. W piątym rozdziale omówione zostało miejsce osób niepełnosprawnych w województwie mazowieckim, w tym ich sytuacja na rynku pracy. W ostatnim rozdziale dokonano wyszczególnienia determinantów aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych w badanym województwie. Autorka zwróciła uwagę na bariery w poszukiwaniu pracy, indywidualne determinanty aktywności oraz różnorodne formy wsparcia zawodowego i społecznego. Rozdziały piąty i szósty opracowane zostały w oparciu o własne badania Autorki, co uznaję za szczególnie ważne z punktu widzenia realizacji celu pracy. Pracę kończą „Podsumowanie i wnioski”, w których zawarto weryfikację hipotez badawczych.

Struktura pracy jest prawidłowa, a treści w poszczególnych rozdziałach logicznie przyporządkowane. Układ rozdziałów jest właściwy dla prowadzonych analiz i rozważań, i można byłoby rzec niemal klasyczny dla rozpraw doktorskich.

Nowymi elementami, jakie Autorka wniosła recenzowaną rozprawą do procesu poznania naukowego to po pierwsze – próba opisu zjawisk jakościowych do których wykorzystano model liniowy, probitowy i logitowy, po drugie zaś – prawdopodobieństwo znalezienia się w grupie osób nieaktywnej zawodowo. Ważny jest też dogłębny przegląd wyników badań innych naukowców, a także badania własne Autorki (dwa ostatnie rozdziały), które pozwalają sformułować interesująco poznawczo wnioski. Pomimo szeregu prac z zakresu ekonomii i konsumpcji wśród osób niepełnosprawnych, podjęta tematyka umożliwia poszerzenie funkcjonującego w badanym obszarze dorobku studiów i badań naukowych.

3. Wybór i znaczenie problematyki badawczej

W swojej dysertacji, Pani mgr Paulina Stolarczyk podjęła się ważnego zarówno poznawczo, jak i z punktu widzenia praktyki zagadnienia o niezwykle rozległych implikacjach ekonomicznych i społecznych. Zagadnienia aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych są niezwykle ważne ponieważ osoby te należą do grupy społecznej szczególnie narażonej ubóstwem, a w życiu codziennym spotykają się z wieloma uprzedzeniami, które unaoczniają się szczególnie podczas próby znalezienia pracy. Utrudnienia na rynku pracy są widoczne, szczególnie gdy się spojrzy na wskaźnik aktywności zawodowej, który w ostatnim dziesięcioleciu był niemal o 40 p.p. niższy niż dla ludności ogółem. Ich gorsza wyjściowo pozycja na rynku pracy jest m.in. efektem ciągłej modyfikacji regulacji prawnych, ale jak wskazuje Autorka nie tylko to stanowi powód mniejszej aktywności.

W życiu codziennym osoby niepełnosprawne napotykają wiele przeszkód związanych z indywidualnymi uprzedzeniami, trudnościami w dostępie do edukacji i rynku pracy oraz dyskryminacją. Często bariery te uniemożliwiają im aktywne życie w społeczeństwie. Wydaje się, że niezbędne jest zapewnienie osobom niepełnosprawnym dostępu do różnych obszarów życia społecznego, gospodarczego i kulturalnego, co jednak nie ma odzwierciedlenia w podejmowanych działaniach ustawodawczych. Chociaż zgodnie z Narodową Strategią Bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej, konieczne jest zmniejszenie ubóstwa i wykluczenia społecznego, zwłaszcza na rynku pracy wśród grup wykluczonych, to działania te są podejmowane w ograniczonym stopniu. Dziś włączenie zawodowe i społeczne osób niepełnosprawnych jest kluczowym wyzwaniem dla polityki społecznej oraz polityki rynku pracy państwa. Powinny być one skoncentrowane na osobach niepełnosprawnych poprzez nie tylko zapewnienie im źródła dochodu, ale poprzez możliwość integracji i rehabilitacji, a tym samym inkluzji tej grupy społecznej. Z tego też punktu widzenia podjęte przez autorkę rozważania są niezwykle aktualne i ważne.

Wybór tematu pracy uważam za trafny i uzasadniony, a dla recenzenta także bardzo interesujący. Podjęty temat badawczy jest aktualny i niezwykle ważny, szczególnie biorąc pod uwagę odsetek osób niepełnosprawnych w Polsce, w związku z tym wyrażam szczególne podziękowanie Autorce za podjęcie się tego niezwykle trudnego tematu.

4. Cel pracy, zakres danych oraz metodyka badań

Celem poznawczym przeprowadzonych przez Autorkę badań jest identyfikacja czynników determinujących aktywność zawodową osób niepełnosprawnych oraz poznanie barier ograniczających tę aktywność. Dodatkowo, w ramach tak sformułowanego celu głównego, zdefiniowano cele szczegółowe:

- określenie rozmiarów bierności zawodowej oraz bezrobocia osób niepełnosprawnych w wybranych powiatach województwa mazowieckiego;

- charakterystyka populacji osób niepełnosprawnych zamieszkałych na obszarach wiejskich i w małych miastach na terenie województwa mazowieckiego oraz przedstawienie ich sytuacji na rynku pracy;
- wskazanie motywów podejmowania pracy przez osoby niepełnosprawne;
- identyfikacja sposobów (metod) poszukiwania pracy;
- rozpoznanie barier ograniczających podjęcie i wykonywanie pracy przez osoby niepełnosprawne;
- zidentyfikowanie szans na podjęcie pracy przez osoby niepełnosprawne.

Dla osiągnięcia celu badań Autorka postawiła i poddała weryfikacji pięć hipotez badawczych:

- Pierwsza stwierdzała, że osoby niepełnosprawne zamieszkałe na wsi cechuje niższa aktywność zawodowa w porównaniu z zamieszkującymi miasta.
- Druga hipoteza zawierała się w stwierdzeniu, że „aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych zwiększa się wraz ze wzrostem poziomu ich formalnego wykształcenia”.
- Hipoteza trzecia określała, że lepsza sytuacja dochodowa gospodarstw domowych osób niepełnosprawnych zmniejsza ich aktywność na rynku pracy.
- Czwarta hipoteza to stwierdzenie, że pasywne instrumenty wsparcia zwiększają bierność zawodową osób niepełnosprawnych.
- I wreszcie piąta hipoteza określała, że kapitał społeczny ma pozytywny wpływ na poszukiwanie pracy przez osoby niepełnosprawne.

Zakres czasowy badań obejmował lata 2004–2017, jak autorka zauważyła, rok 2004 stanowił okres przyjęcia przez Polskę zobowiązania do wprowadzenia i przestrzegania wspólnotowego prawa dotyczącego osób niepełnosprawnych na rynku pracy. Badania własne autorka przeprowadziła w roku 2018.

Lektura rozprawy pozwala stwierdzić, że cele pracy są uzasadnione i mogą być przedmiotem dysertacji doktorskiej. Pewne wątpliwości mogą budzić hipotezy, jednak o tym w dalszej części recenzji. Również zakres czasowy badań uważam za rozsądny i pozwalający na zaobserwowanie zmian w czasie.

Badania zostały przeprowadzone na podstawie danych wtórnych i pierwotnych. Dane wtórne pochodziły z Głównego Urzędu Statystycznego (np. Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności, Bank Danych Lokalnych), Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS) oraz Diagnozy Społecznej 2015. Z poznawczego punktu widzenia ważniejsze są jednak badania własne. Dane pierwotne jednostkowe zostały zebrane za pomocą kwestionariusza ankiety, który został skierowany do osób z niepełnosprawnością zamieszkujących województwo mazowieckie, które spełniały kryterium dostępu, tj. posiadanie orzeczenia o niepełnosprawności wydanego przez odpowiedni organ. Próbę badawczą stanowiło 301

ankietowanych. W badanej grupie były 154 kobiety i 147 mężczyzn. Próba została dobrana w sposób celowy. Warto jednak zauważyć, że tak dobrana próba może nie być reprezentatywna. Autorka w części dotyczącej metodyki badań tych wątpliwości nie rozwiewa. Należy jednak podkreślić, że nawet jeśli tej reprezentatywności nie ma, nie przekreśla to możliwości realizacji postawionych celów badawczych.

Doktorantka w swoich badaniach wykorzystuje prawidłowo dobrany zestaw metod badawczych, obejmujących analizę piśmiennictwa naukowego, metodę deskryptywną, metodę porównawczą, analizę czynnikową oraz wybrane metody statystyczne. Doceniając metody deskryptywne wydaje się jednak, że autorka za mało odważnie podjęła się krytyki dotychczasowego piśmiennictwa naukowego oraz w niewielkim stopniu podjęła się wnioskowania normatywnego, co pewnie wynika z początkowej fazy procesu naukowego Doktorantki. Metody statystyczne wybrane przez Autorkę do analizy uważam za odpowiednie. Za szczególnie ważne uznaję wykorzystanie modelu regresji logistycznej, oszacowanie parametrów strukturalnych modelu Coxa oraz ocenę oszacowań dla modelu probitowego. Należy docenić ten wkład Autorki do badań nad głównymi cechami osób niepełnosprawnych i prawdopodobieństwem wykonywania przez nie pracy.

Biorąc pod uwagę wkład badawczy Doktorantki (w tym przeprowadzone przez nią badania własne), mogę stwierdzić, że Doktorantka posiada niezbędny w pracy naukowej warsztat badawczy. W poprawny sposób dobiera dane badawcze oraz przetwarza je za pomocą odpowiednich narzędzi statystycznych. Są one użyteczne w realizacji przez Doktorantkę celów pracy i hipotez badawczych. Zakres podmiotowy, przedmiotowy, przestrzenny oraz czasowy jest uzasadniony merytorycznie.

5. Strona warsztatowa – ocena formalna oraz uwagi do pracy

Redakcja pracy jest bez większych zarzutów zarówno pod względem technicznym, interpunkcyjnym, jak i redakcyjnym. Doktorantka posługuje się językiem poprawnym od strony stylistycznej i komunikatywnej. Wykorzystuje w swojej pracy prawidłową terminologię ekonomiczną i nauk pokrewnych, co świadczy o tym, że opanowała zasady pisania prac na tym poziomie. Nieznaczna ilość redakcyjnych niedopatrzeń, pozwala mi je pominąć bez ich wyszczególnienia.

Podczas lektury pracy, nie stwierdziłem żadnych niezgodności między elementami formalnymi, a faktyczną treścią rozprawy. Nie dostrzegłem również ewentualnych zapożyczeń Doktorantki w zakresie metodycznym, poznawczym, czy też badawczym, wobec czego pracę Pani Magister należy uznać za oryginalną.

Autorka poprawnie i adekwatnie dobiera literaturę do uzasadnienia bądź analizy zagadnień ekonomicznych. Jednak analizując rynek pracy zabrakło mi kilku ważnych pozycji literaturowych, chociażby Julesa Gazona „Ani bezrobocie, ani polityka społeczna”, czy też M. K. Jonesa (2008), *Disability and the labour market: a review of the empirical evidence*, “Journal

of Economic Studies”, vol. 35, Issue 5, pp. 405–424 (czy też wariantowo: Jones M. K. (2016), Disability and labor market outcomes. Disability is associated with labor market disadvantage; recent evidence points to a causal relationship, IZA World of Labor, Evidence-based policy making). Brakuje również literatury z przedsiębiorczości społecznej, która stanowi odpowiedź na wyzwania rynku pracy dla osób niepełnosprawnych.

Jak wcześniej wspomniałem, cele pracy są sformułowane prawidłowo i są one logiczne, mają zarówno wymiar poznawczy, jak i aplikacyjny. Łącznie tworzą logiczne powiązania z hipotezami badawczymi. Można byłoby się jednak zastanowić, czy faktycznie celem Doktorantki było wskazanie motywów podejmowania pracy przez osoby niepełnosprawne (cel oznaczony tiretem trzecim), czy ich identyfikacja, wszak motywy wskazywali sami badani. Za błąd uważam brak wyraźnego zaznaczenia w podsumowaniu końcowym, czy cele te przez autorkę zostały zrealizowane, a jeśli tak/nie, to które.

W pracy postawiono aż pięć hipotez badawczych (na stronie 66 pojawia się jeszcze jedna hipoteza), które w mniejszym lub większym stopniu mogą wydawać się mało odkrywcze, nie mniej jednak są bardzo ważne. Tak znaczna ilość hipotez budzi zastrzeżenia, jednak stanowią one ważny przedmiot analiz, a tym samym mogą stanowić przedmiot oceny i polemiki. Jednocześnie nawet na tyle oczywiste hipotezy są trafne i odnoszą się wprost do tematu i treści pracy. Nie odnosząc się do poszczególnych hipotez, chciałbym zwrócić uwagę na hipotezę piątą, która w mojej opinii jest błędnie sformułowana („kapitał społeczny ma pozytywny wpływ na poszukiwanie pracy przez osoby niepełnosprawne”). Trudno jest bowiem określić, w jaki sposób należałoby tę kategorię z pogranicza ekonomii i socjologii zweryfikować. W zależności od przyjętych definicji – Pierre Bourdieu, czy też James Coleman, kapitał społeczny może być bowiem rozmaicie definiowany i co innego oznaczać – od kapitału ludzkiego (cech jednostkowych), poprzez kapitał związany z właściwością struktur społecznych po kapitał kulturowy związany z normami i wartościami grupy reprezentowanej przez poszczególne jednostki. Brak załączonej ankiety, a tym samym metody weryfikacji tego kapitału może budzić zastrzeżenia.

W mojej opinii tytuł 3 rozdziału jest nieco mylący – druga jego część „... sytuacja osób niepełnosprawnych na rynku pracy” może sugerować, że Autorka wskaże jak wiele osób znajduje zatrudnienie, co jest faktyczną przyczyną braku miejsc pracy, czy też poziom aktywizacji zawodowej, co jest wskazane dopiero w kolejnym rozdziale. Autorka przedstawiła przegląd literatury, co oczywiście nie dyskwalifikuje tego rozdziału, ale może wprowadzać potencjalnych czytelników w błąd. Nieco zastanawiająca jest struktura 5 rozdziału, Wydaje się, że dwa pierwsze podrozdziały powinny być częścią rozdziału 4, wówczas w rozdziale piątym byłaby charakterystyka i analiza wyłącznie próby badawczej z badań własnych.

Autorka posługuje się niekiedy zdaniami wytrychami, które chociaż są prawdziwe nie zostają w pracy wyjaśnione i rozwinięte, np. str. 8, 9, 36, 38, 60, 66 (m.in. „warto dodać”, „istotnym problemem było”, „należy również zauważyć”, itp., bez wyjaśnienia, dlaczego warto to zrobić, dlaczego coś stanowiło istotny problem itd.).

Niekiedy również zdania bądź akapity są nie do końca jasne, np. s. 28 „Przez bierność zawodową rozumiemy pozostawanie osób poza siłą roboczą”; s. 31 „Rynek pracy jest przedmiotem analiz ekonomistów reprezentujących różnorodne nurty ekonomii. Można też wyróżnić dwa kluczowe podejścia: makroekonomiczne i mikroekonomiczne”; s. 32 „Godziwe wynagrodzenie jest następstwem wzrastającej zamożności i przyczyną zwiększenia liczebności ludności”; s. 87 „Na przełomie ostatnich lat nie zmieniła się struktura populacji osób niepełnosprawnych...” (z wykresu jednak wynika, że uległa zmianie, wzrosła ilość osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, zmalała zaś z lekkim); s. 88 „Należy zaznaczyć, że współczynnik aktywności zawodowej wśród niepełnosprawnych wyniósł dotąd nieosiągalną wartość 30,2%”; s. 104 „Aby temu zapobiec...” (jest to początek akapitu i ze zdania nie wynika, czemu ma to zapobiec), s. 107 – wniosek, że większość bezrobotnych mieszkała w miastach, na podstawie rysunku 11, nie jest uprawniony (rysunek przedstawia dane względne, porównanie poszczególnych wielkości może prowadzić do mylnych wniosków); s. 108, prawdopodobnie chodzi o mężczyzn niepełnosprawnych, a nie ogółem.

Autorka nie wyjaśnia też pewnych wyrażeń, które w ekonomii są nieco inaczej definiowane, jak chociażby dyskryminacja (s. 29-30).

W pracy znalazła się również pewna nieścisłość. Na stronie 58 Autorka napisała, że G.S. Becker jest laureatem nagrody Nobla w zakresie ekonomii. Nagrody Nobla w tej dziedzinie się nie przyznaje, Autorce z całą pewnością chodziło o Nagrodę Banku Szwecji im. Alfreda Nobla.

Innym niewielkim niedociągnięciem jest nie sumowanie się w tabeli 7 wierszy do 100%.

Chociaż zdarzają się niejasności, nieprecyzyjne określenia, czy też skróty myślowe, praca ma znaczne walory poznawcze.

Praca prowadzi do wielu interesujących wniosków, jak chociażby ten, że „osoby niepełnosprawne pobierające zasiłek z pomocy społecznej mają mniejsze szanse na podjęcie poszukiwań pracy o blisko 80%, w porównaniu do osób niepobierających tego zasiłku”, czy też że „osoby niepełnosprawne pobierające rentę mają mniejsze szanse na podjęcie poszukiwań pracy o około 56%, w porównaniu do osób niepobierających renty”. Wnioski te można potraktować za oryginalny wkład autorki w rozwój ekonomii społecznej.

Za ważne uważam spostrzeżenie autorki, że niepełnosprawność może mieć trojaki charakter: medyczny, funkcjonalny i społeczny, co sprzyja stawianiu różnych diagnoz oraz tworzeniu różnych rozwiązań.

Dla wartości pracy niezwykle ważną część stanowi podrozdział 5.2. oraz wykorzystany w nim model semiparametryczny Coxa. Na podstawie stopy hazardu Autorka zauważyła, że niepełnosprawni mają mniejszą szansę na podjęcie zatrudnienia od pozostałych osób o 74,8%. Wniosek ten jest niezwykle ważny poznawczo i należy go traktować jako oryginalny wkład w rozwój ekonomii społecznej. Oszacowanie parametrów strukturalnych modelu Coxa stanowią również ważny wkład w badania nad sytuacją osób niepełnosprawnych na rynku pracy. Również badania własne pozwalają zwrócić uwagę na inne czynniki społeczno-ekonomiczne,

które determinują pozostawanie poza rynkiem pracy osób niepełnosprawnych. Interesujące wnioski można wysunąć na podstawie oszacowanego modelu regresji logistycznej w rozdziale 6.3., szkoda, że nie został on rozwinięty.

Lektura dysertacji nasuwa pewne uwagi i dyskusje. Czytając rozdział 6.2. czuje się pewien niedosyt. Wszak, to praktyczna strona tego doktoratu, a oprócz przyczyn niepodejmowania pracy, brakuje w nim dokładnej analizy i zagłębienia się w problem. Szczegółowe wyjaśnienie dlaczego respondenci wskazują na takie przyczyny a nie inne, pozwoliłoby prowadzić do określenia celów aplikacyjnych. Autorka mogłaby zaproponować, co zrobić, by wykluczyć pewne bariery w przyszłości, a tym samym zwiększyć aktywizację osób niepełnosprawnych. Również w zakończeniu Autorka mogłaby pokusić się na rekomendacje, co zwiększyłoby wartość pracy.

Poczynione uwagi i dyskusje oraz pewne krytyczne spostrzeżenia nie podważają wartości pracy a mogą być przydatne w dalszych analizach, czy też w procesie wydawania książki, do czego zachęcam. Doktorantka konsekwentnie stara się udowodnić lub zaprzeczyć stawianym hipotezom badawczym. Wykazała się znajomością omawianych zagadnień, umiejętnie analizuje i porównuje dane statystyczne i przeprowadza analizy.

6. Konkluzja

Pomimo pewnych uwag krytycznych, stwierdzam jednoznacznie, że recenzowana praca spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim, zawarte w *Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 roku* (z póź. zm.). Stanowi ona oryginalne rozwiązanie postawionego problemu badawczego. Dysertacja spełnia również pozostałe wymagania ustawowe, potwierdza niezbędną wiedzę mgr Pauliny Stolarczyk w dziedzinie ekonomii oraz wystarczające kompetencje w zakresie samodzielnego prowadzenia badań naukowych. Rekomenduję, aby Wysoka Rada Wydziału Nauk Ekonomicznych SGGW przyjęła dysertację do dalszych etapów procedowania i dopuściła Doktorantkę do publicznej dyskusji nad rozprawą.

Autorka posiada umiejętności zaprojektowania i realizacji badań, potrafi prawidłowo dobierać odpowiednie metody weryfikacji badań oraz formułować wnioski. Analiza całości pracy doktorskiej Pani mgr Pauliny Stolarczyk pozwala stwierdzić, że stanowi ona interesujące studium badawcze, prezentujące badania nad determinantami aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Ponadto praca stanowi wkład w ekonomię dobrobytu. Walorem pracy jest bogato udokumentowana i empirycznie zilustrowana wielowymiarowość analizy, wsparta obszerną literaturą przedmiotu. W ten sposób Doktorantka zaprezentowała poprawny warsztat badawczy. Dokonując oceny całości pracy chciałbym jednoznacznie wyrazić opinię, iż stanowi ona oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, wskazując na odpowiedni poziom wiedzy teoretycznej jej Autorki oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia przez nią pracy naukowej.

Stanisław Kalinowski
Jed